

УДК 658.005.5
© 2017

Поліщук В. А., аспірант
(науковий керівник – доктор економічних наук Х. З. Махмудов)
Полтавська державна аграрна академія

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рецензент – кандидат економічних наук О. С. Михайлова

У статті розглянуто поняття конкуренції, конкурентоспроможності підприємств, шляхи її підвищення та фактори, які впливають на конкурентоспроможність. Запропоновано систему заходів щодо підвищення ефективності управління. Акцентовано увагу на тому, що проблема конкурентоспроможності є глобальною та впливає на багато аспектів як економічної, так і соціальної політики держави, з одного боку, а з іншого, пов'язана з інтересами усіх громадян як споживачів товарів.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Постановка проблеми. Головним завданням аграрного сектору економіки є забезпечення продовольчої безпеки держави, що можливо досягти лише за умови розвитку конкурентоспроможності конкурентних переваг продовольчих товарів як на регіональному, так і на державному рівнях. За сучасних умов господарювання управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств посідає одне із провідних місць в економічному аналізі. Стратегічною метою державної політики України є перетворення аграрного сектору на високоефективний та конкурентоспроможний в умовах євроінтеграції аграрний ринок. У законі України «Про основні засади (стратегію) державної економічної політики на період до 2020 року» ставиться мета перетворення аграрної сфери на конкурентоспроможний сектор економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Проблеми розвитку конкурентоспроможності аграрних підприємств розглянуто у працях зарубіжних учених: С. Л. Брю, М. Портера, К. Р. Макконнелл, П. Самуельсона. Вагомий внесок у розробку теоретичних засад конкурентоспроможності здійснили вітчизняні вчені: Г. Л. Азов, А. Бидик, П. Т. Саблук, Ю. Лупенко, М. Малік, Н. Г. Міщенко, В. С. Щербанін та інші. Важливість цієї проблематики, необхідність її вивчення

зумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження – вивчити та обґрунтувати різні погляди вчених щодо визначення понять «конкуренція», «конкурентоспроможність підприємств» та виокремлення системи факторів, які засвідчують конкурентоспроможність продукції, а також визначають шляхи її підвищення.

Результати дослідження. Основною ознакою ринкової економіки є конкуренція як необхідний елемент ринку, що сприяє балансу попиту і пропозиції та формує ринкові ціни. І. Ансофр характеризує конкуренцію як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між підприємствами, що виступають на ринку для забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців та одержання найбільшого прибутку [3]. Економічна категорія «конкуренція» означає протистояння, протиборство, суперництво, змагання.

У сучасній науці конкуренція розглядається з погляду функцій, які вона виконує, передусім регулювання – для перемоги в конкурентній боротьбі підприємця, який виробляє продукцію, і якій, у свою чергу, віддає перевагу споживач. Друга функція – мотивація, коли прибуток отримує той, хто виготовляє більш якісну продукцію з меншими витратами. Третя функція – контроль, коли конкуренція контролює та обмежує економічну потужність окремих підприємств.

На сільське господарство впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори, зокрема природні умови, розташування поблизу ринків збуту, розвиненість інфраструктури, спеціалізація, наявність необхідних ресурсів. Це дає змогу представити дві основні форми конкуренції – внутрішню і зовнішню.

Внутрішня конкуренція між аграрними підприємствами – це змагання видів діяльності, насамперед це пов'язано зі всіма факторами виробництва, що використовуються в сільськогосподарському секторі – земля, капітал, праця.

Зовнішня конкуренція – це конкуренція між

сільгоспвиробниками, які вимушені пристосовуватися до її проявів, змінюючи діяльність відповідно до економічного інтересу [1].

Конкурентоспроможність продукції – це її відповідність вимогам ринку у визначений момент часу. До її характеристик можна віднести витрати споживача, кон'юнктуру ринку реалізації товарів, а також її споживчі властивості.

Процес виробництва аграрної продукції триває не один місяць, тому початковий рівень конкурентоспроможності повинен бути тим вищий, чим довший час виробництва товарів та їхній життєвий цикл.

Період існування продукції на ринку залежить від початкового рівня конкурентоспроможності та обсягів її реалізації.

Конкурентоспроможність аграрного підприємства характеризується такими показниками, як прибуток, рентабельність, платоспроможність.

Проблема конкурентоспроможності є глобальною і впливає на багато аспектів як економічної, так і соціальної політики держави, з одного боку, а з іншого, пов'язана з інтересами усіх громадян як споживачів товарів.

За визначенням О. В. Кобистко, конкурентоспроможність – це багатогранне поняття, яке характеризує здатність конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках, і вимірюється рівнем присутності вітчизняної продукції на них [3].

Конкурентоспроможність аграрного підприємства може бути визначена як його порівняльна перевага, передусім за такими параметрами, як ціна і якість відносно інших підприємств галузі.

Враховуючи те, що на аграрному ринку функціонує велика кількість підприємств, цінова конкуренція дуже складна. Тому для успіху в такій боротьбі особливого значення набувають такі фактори, як трудові ресурси, які повинні бути високоосвіченими, високоорганізованими, тобто вміти купувати.

Враховуючі сказане вище, пропонуємо таке визначення конкурентоспроможності аграрних підприємств: конкурентоспроможність аграрного підприємства – це сукупність конкурентних переваг та всіх ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових) виробляти та реалізовувати якісну сільськогосподарську продукцію відповідно

до вимог ринку.

Україна має значні можливості для перетворення аграрного сектору в високоефективну сферу економіки. Проте здобуття конкурентної переваги ще не забезпечує конкурентоспроможності аграрного підприємства. Для утримання конкурентних переваг необхідно дотримуватись таких правил:

1. Пропонуючи продукцію, яка не може бути кращою за всіма складовими, необхідно сконцентруватися на цільових споживачах, враховуючи пропозиції їх найбільшої цінності.

2. Підтримувати стандарти за іншими складовими, які будуть відповідати прийнятій якості.

3. Відповідати очікуванню споживачів шляхом безперервного розвитку впровадження інновацій швидше за конкурентів.

4. Запровадити сучасну високоорганізовану операційну модель для надання найвищої якості продукції, що є головним критерієм для покупця.

Для підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств необхідно здійснити низку заходів: створити умови для стабілізації та збільшення виробництва продукції; встановити закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, які б відшкодовували не лише витрати на її виробництво, а й забезпечували прибуток; запровадити державну підтримку сільгоспвиробників усіх форм власності, передусім у чергу в напрямках, які сприяють залученню інвестицій, кредитів та інших запозичень для технічного й технологічного перетворень; зменшити податковий тиск на аграрний сектор та встановити пільги на окремі види сільськогосподарської продукції.

Висновок. Нині конкурентоспроможність є складною і багатогранною проблемою. Від успішного її розв'язання залежить рівень економічного та соціального розвитку держави. На конкурентоспроможність як показник впливають внутрішні та зовнішні фактори.

Розглянуті основні складові конкурентоспроможності та шляхи її підвищення, успішне вирішення яких забезпечить гідне місце аграрним підприємствам на внутрішньому та міжнародному ринках в умовах євроінтеграції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Азов Г. Л.* Конкуренція: аналіз, стратегія і практика / Г. Л. Азов. – М. : Центр економіки і маркетингу, 1996. – 208 с.

2. *Бидик А. Г.* Теоретичний аналіз проблеми конкурентоспроможності аграрного сектору / А. Г. Бидик, М. С. Вітков // Економіка АПК. – 2006. – №7. – С. 68–72.

3. *Котистко О. В.* Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О. В. Котистко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 61.

4. *Лупенко Ю. О.* Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку

кластерних систем : [за ред. Ю. О. Лупенка, М. Ф. Кропівка, М. Й. Малика та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2013. – 40 с.

5. *Макконнелл К. Р.* Економікс: принципи проблеми і політика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – в 2 т. ; пер. з англ. – 11-е вид. – Т.1. – М., 1995.

6. *Малик М. Й.* Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізм : монографія / М. Й. Малик, О. А. Нужна. – К. : Інститут аграрної економіки, 2007. – 270 с.

7. *Міщенко Н. Г.* Конкурентоспроможність і конкурентні переваги підприємств в сучасних ринкових умовах / Н. Г. Міщенко, О. С. Смик // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. –

С. 243–247.

8. *Портер М.* Конкуренція : уч. пос. / М. Портер. – М. Вільямс, 2001. – 425 с.

9. *Саблук П. Т.* Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П. Т. Саблук, М. Ф. Кропівко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 3–12.

10. *Самуельсон П. А.* Мікроекономіка / П. А. Самуельсон, В. Д. Нордгауді ; пер. з англ. – К., 1998 – 844 с.

11. *Щебанін В. С.* Основні напрями системного оновлення матеріально-ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки / В. С. Щебанін // Економіка АПК. – 2003. – №2 – С. 44–47.